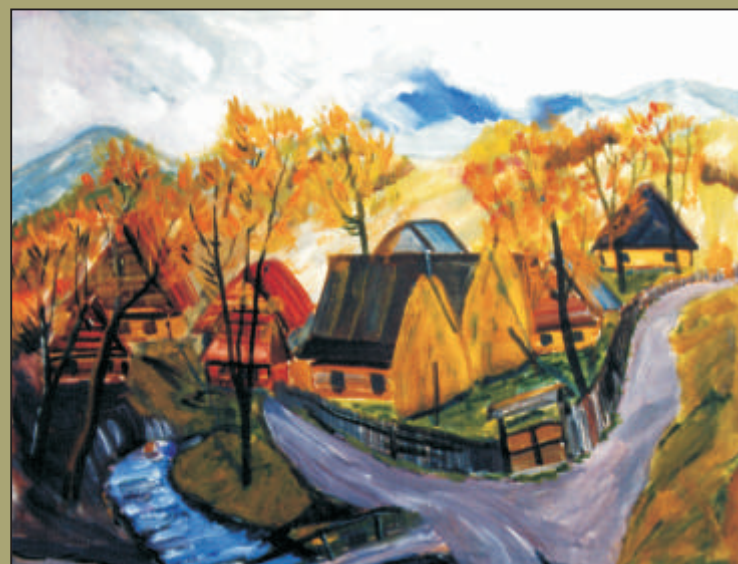

Образы Атаназа Фединця,
котрому 2. децембра исповнило ся 75 рокув

РУСИНСЬКИЙ RUSZIN VILÁG СВІТ

ročnik IX. číslo 92., november - december 2011
IX. évfolyam 92. szám, november - december 2011

*Вінчуємо щастливих сят!
Kellemes ünnepet kívánunk!*

На обкладці: робота Атаназа Фединця "Русинська мадонна" 2002 р.

Курта кроника

Октовбер

22: Пуд пудтримков Столичного Русинського Самосправованя, Русинським Културным Обществом и Русинським Самосправованём XIII. района Будапешта був організований Музикальний Вечар. На нюм выступила з докладом Олга Сілцер-Ликович, председатель Столичного Русинського Самосправованя (FRKÖ). У акції зучастило ся много извістных артистув, а также ансамбел русинського діточого клуба, котрый мав великий успіх.

26: Ги каждый рук, так и теперь був проведеный День русинської поезії. Праздник організовало Будаоршське Русинське Самосправованя у галерії варошської бібліотеки Др. Жужанны Берчені. У керетох акції была проведена фотовиставка пуд титулом „20. рокув русинського двиганя”. На вечарі прозвучали верш Габора Гаттінгера-Клебашко „Белзебуб – дух эпохи”, русинські народні співанки и пісні Яноша Бачкаї у інтерпретації родини Шурбалових из Словакії.

28: Русинське Самосправованя поселеня Вамошуйфалу позвало членув общины на літературный вечар. Акція капчала ся ку Дню Русинській Поезії. Гостём вечара був поет и писатель Габор Гаттінгер-Клебашко, у сповненю котрого прозвучали авторські твори.

Новембер

12: Обществом Жігмонда Морица, Русинським Самосправованём вароша Ваца и Културным Центром Імре Мадача было організовано літературный вечар памняти пудкарпатського писателя Андраша Ш. Бенедека (1947-2009) пуд титулом „Бездомно”.

16: На честь Праздника Мадярської Науки сотрудники ВРС зучастили ся у вседержавнуй конференції якости „Спеціална термінологія якости – якість спеціальної термінології”. Конференція была проведена пуд патронажом президента Др. Пала Шмідта.

19: У грекокатолицькуй церьковли в Еделийні отбив ся благодійный концерт бізантійського мужеського хора Сятого Ефрема. Пудтримку програмы забезпечило Русинське Самосправованя Еделийня.

25: Ержебетварошське РС и РС Пештського комітата сполно організовали виставку образув пудкарпатського маляря Лоранта Бокотея, провели публичні слуханя и представили традиційні русинські їдїня.

25: Сёго рока у керетох Терейзварошських Меншыновых Днюв проводила ся виставка творув художника Андраша Бровді. Виставку отворила Др. Маріанна Лявинец. Пузднійше была возможность покоштовати русинські національні їдїня.

26: У Ніредьгазі містное русинське самосправованя організовало презентацію книги *Русинський дайджест 1939–1944. III/2. Кроника. Тексты з ужгородської новинки „Недѣля” 1941–44 гг. Матеріали ушорив и спередслово написав Михаил Капраль. Вудала катедра украинської и русинської філології Ніредьгазської Вишшуй Школы. Ніредьгаза 2011.* Сперед многочиселнов публиков виданя представили професор Др. Калман Кіш и составитель послїднього тома едіції.

26: РС XVI. района Будапешта організовало културный пополуденок „На крылах умілства”. Акцію пудтримали РС XVI. района Будапешта и Пудкарпатська Областна Рада.

Децембер

3: У Терейзвароші пуд організаціїв РМС VI. района Будапешта був проведеный літературный вечар. У керетох програмы прозвучав доклад Габора Гаттінгера „Мадярськоязычна поезія Александра Духновича” и отбыла ся презентація книги „Извістні русины”, котру ушорила Др. Маріанна Лявинец.

3: На културнум вечарі у Вамошуйфалу, організованому містным РС, выступили школаші Комловшської школы, Комловшський жунський хор, Бетлегемы и співачка Анна Кедик.

4: Столичное РС, РС IX. района Будапешта и Русинське Културное Общество (председатель: Олга Сілцер-Ликович) організовали праздник Сятого Миколая. Ту выступили маймалі умілці Русинського Діточого Клуба. Русинські співанки и руздвяні пісні навчила їх співачка Анна Кедик. Пуд веденём Ілдікы Залускі проводили ся занятя ручным умілством.

4: Грекокатолицька Церьковна Община Тисавашварі отправила церьковный отпуст. Праздничну Сяту літургію одкончив Преподобный отець єпископ Філіп Кочіш. У кунцєви службы вун благословив обновлену церьков и парк.

16: У Кракові отбыли ся торжества на честь десятиліття фунгованя русинської (лемковської) філології у містнуй Педагогічнуй Академії.

Мир и Благословеня тобі Читателю у день Сятого Руздва Христового!

Десятки рокув тому руздвяное співаня з уст и сердець віруючих чинили обитель люди и церьков чудеснов сятинёв праздника.

У наши дни муцні колонки уличного гучаня и фарбляні ілумінації сяточных гірланд переमुцують хоть-який людський голос. Таким кіпом реалізують бізнесові цілі.

Сятый апослол Павел наперек сёму, проповідучи Исуа Христа ги Царя Вічності, у своєм апостолськым письмі пише: **"Исуа Христос учера, днес и навікы Той Самый!"**

Готувучи ся до праздника Руздва Христового уста и сердца люди зясь одкривуть ся. Сподвигнуті поданов извише апостолськов настановов, мы проповідуеме Слово Боже. Віровати в Того, кого послав нам Бог Отець, кого проповідувуть ангелы, прославляють пастырі и восточні цісарі. Тот, ко є

обітницёв Отця. У праздник Исуа Христос прийде зясь, абы исповнити волю Богу, спасти людське ество од гріхув. Його пришествя, з позора нашого індивідуального спасіня не є автоматичным. Божественое провидіння без нашуй воли призвало Исуа на землю, айбо лем з нашов помочов воздасть Господь нам безсмертныи вічныи живот и спасеня.

Праздник роженя Исуа не є сятю, што ся повторять, а є новое начало, предложена возможность, котру мы, ги тот блудныи сын у евангелії од Луки, дустили сьме вшыткі у сесь день.

Най родить ся наново у наших сердцах Христос, котрый прийшов ку нам Дітинов, и Спасителём поведе нас у Царство люблячого нас Отця.

Сіма шориками од имени посланицького корпуса Вседержавного Русиньского Самосправованя вінчуу читателем новинкы веселого Руздва и серенчливого Нового Рока!

Сятый Миколай – єпископ Мир и Лікї

Познатыи сятыи западнуй и восточнуй церьковли родив ся межи 270-286. роками у днес турецькым а на тогды грецькым варошику Патара. Сятого у цілум світі празднують 6. децембра, у день его смерти (+ 343). Мы, грекокатолики у четверь ведно з 12. апостолами спомниме и за Сятого Миколая, котрого его вуйко єпископ Мир у 19 рокув высятив за сященника. Вун жив у монашуй бідности. Дідузнину од родичув роздав бідным. Быв дуже чутливым ку соціалнуй нерувности. Мы честуеме го як помочника бідных и захоронителя зневіреных. Вун занимав єпископське місто по своему вуйкови. Йому приписувуть много чудес. З ным капчавуть много історій, повідань и легенд.

В єднуй з наших літургійных молитв мы честуеме го як покровителя нашуй грекокатолицькуй церьковли. Вун участвовав у первум Нікейськым собурі, де хоронив істину и чистоту ученя церьковли. Ікони и образ го годні сьме увідіти у основных шорах іконостасув наших церьков. Памнять за нёго хоронять церьквы, што носять го имня, статуї на площах, памятні міста и поселеня, названі на його честь. Ремеселники и гілдії тримлють його своїм покровителём.

Його реліквії хранять ся у Барі, што в Таліанщині, а также у многих других містах світа. И у нашуй отцюзніні, у Саболч-Сатмар-Березькуй Калмангазькуй грекокатолицькуй церьковли суть выставлені на публичное честованя. На його честь мы тримлеме вечурню, утрєню, акафісты и инші молитвені церемонії.

Янош Мигаль Соноцкі
Товмачила **Рената Романюк**

З літургійных співанок:

У Мірах, святителю, явив ся ти священнослужителём: ибо Христове Євангеліє исповнивши, преподобныи, поклав еси душу твою за люди твої и спасеніє невинных од смерти. Ради сёго освятив ся ти як великий тайнознавец Божої благодати /Кондак, глас 3./

Кант до сятого Николая

*Окто, кто Николая любит,
Окто, кто Николая служит,
Тому сятый Николай
На всякий час помагай,
Николай, Николай!*

*Окто, кто біжить в твої двори,
Того ты на земли и морі*

*Освободиши од напасты,
Не даши му в гріхы впасти,
Николай, Николай!*

*Окто, кто к нёму прибїгає,
На помуч го призыває,
У нюм має щит охранныи
Од зміїных порутаній,
Николай, Николай!*

Пам'яті благореченого-мученика єпископа Теодора Ромжі

Сього року ми одзначаємо 100. ручний ювілей дня роженья и 75. рокув вусяченья у сященики блаженого єпископа Мукачовської Єпархії Теодора Ромжі.

Родив ся у Великум Бычкові 14. априля 1911. рока у грекокатолицькуй фамілії. По народнуи школі 1930. рока на отлично закончив Хустську Гімназію. Ищи того же рока вступив у Ужгородську Грекокатолицьку Духовну Семінарію. Потом своє школованя продовжив у Римі. 25. децембра 1936. рока ту був рукоположений у сященики. По вусяченью вертає ся дому, стає професором теології и духовником, котрый любить своїх віруючих. 24. септембра 1944. рока хіротонізований кошціцьким римокатолицьким єпископом Іштваном Мадарасом и єпископом гайдудорогської єпархії Др. Николаєм Дудашом на владіку Мукачовської Єпархії.

У роки войны молодой єпископ сочувствує многотраждальному, многонаціональному пудкарпатському народови.

Неспираєма Червена Армія окуповала Пудкарпатя и зачала ся кровава война за прінціпом: „Забий пастыря, а вувці самі ся розбіжать!”. Цілів ї было: зломити єпископа фізично и морально, знищити грекокатолицьку церьков, запудити вшытких віруючих. Добрі вышколовані Сталіном и Хрущом

вом сотрудники НКВД не переберали у методах.

27. октовбра 1947. учинили атентат на єпископа. Його збило воєнське авто. Єпископа з тяжкыма травмами повезли у Мукачовський Шпіталь, а 1. новембра 1947. рока уже выздоравлиючого єпископа дали отрувити! Усопшого єпископа Теодора Ромжу помістили у місто вічного одпочинку у некрополі Ужгородського Катедрального Собора 4. новембра 1947. рока. Сім пудкарпатська грекокатолицька церьков была ліквідована!

Из 2001. рока наша церьков сяткує Теодора Ромжу спершу ги блаженого, а пузнійше ги благореченого мученика.

Ужгородська Грекокатолицька Духовна Семінарія и много других організацій сокотять пам'ять и напинавуть нам за єпископа-мученика.

У Пудкарпатю и ту, у нашуи отцюзнині, на його честь было отворено много памятных міст, написані ікони. Великость благореченого-мученика сохранявуть памятники, памятни таблы, а также таблы дякованя, што свідчать за сповнення выслуханных молитв.

*Янош Мигаль Соноцкі
Товмачила Рената Романюк*

о. Даниил Бачинський

Сторучный ювілей тримлемє сього року и єдному из тых, кому ся прийшло пережити майстрашні годы нищенья нашуи грекокатолицькуй віры. Быв ведно из своїм єпископом благореченым Теодором Ромжов и 27. октовбра 1947. рока пуд Ивановцями, накопи пєсиголовці, ведені онь из Москвы, учинили атентат на нескороного главу Мукачовськуй Грекокатолицькуй Єпархії. (Сімволично, же днесь у нашуи новинці суть зясь доведна!). Страшно тогды скалічений вужыв, айбо не стратив віру и силу духа. Волів пуйти у ГУЛАГ, айбо віру не предав...

Родив ся Даниил Бачинський 25. новембра 1911. рока в Сілці. По сконченю Ужгородськуй Семінарії був рукоположений у сященики єписко-

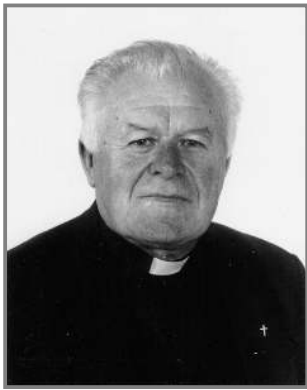
пом Александром Стойков 12. августа 1934. рока. Быв парохом у Пудполозю, помочным сящеником у Мукачові. Межи 1941. и 1945. годами преподавав релігію и математику у Мукачовськуй Гімназії, нараз по войні до 1949. рока пароховав у єднуи из майважных наших церьков в Ужгороді на Цеголні.

По наверненю дому из Урала 1955. рока и дале активно, правда, тепер нелегално, сповняв душпастырьську роботу в Ужгороді. Страшні роки фізичных и духовных страждань не пройшли задарь... 12. децембра 1968. рока на 57-ум році жывота и 34-ум душпастырьства отець Даниил скончив свій земный путь. Вічна Єму Пам'ять!

Красный ювілей о. Стефана Сюча кулмінує у Римі!

У сьом році справив ювілей познаний межи Русинами отець Стефан Сюч из Марамороша. Як вун ся признає всягды и сперед вышиткыма: „Быв ем и є Русиним, учив ем русинський язык у школі и надале вышитко зроблю, жебы мої краєне не забыли за своє коріння”. Правда є, же сей заслужений чоловік ищи

добрі памнятать из властнуй біографії за тоті часы у днешньому Пудкарпатю, коли не дішкурovalo ся, ги днесь, чи суть Русины окремым народом, чи мавуть право на властний ідентитет, властное вошколованя и културу, а вышитко тото было! Русинський язык був ведно з мадярським офіціальным языком про обывателюв края, фунговали русинські народні школы, горожанкы и гімназії, вуходили вшелякї русинські новинкы и книги...

Довгу путь свою зачав честованый ювіланти на березі Тисы, де в селі Теково ся родив 11. януара 1931. года. По народнуй школі пушов у Хустьку Гімназію, котру не закончив по причині зміны режима. Уже в советський час закончив Черно-тисовську Середню Школу, дале пак встиг поучителёвати. Ціль, котру переслідував з діточых рокув, вуучити ся, ги стрико Карел, на священника, по причині безбожнуй власти пришло ся откласти на будучность. У Льові закончив ветеринарний інститут, пак пущднійше и Московську Ветеринарну Академію. Трудова біографія пройшла на Мараморошині, де трудив ся по спеціальности. Айбо зерна, посіяні у богобойнуй фамілії, стрічі з чудесныма духовныма особами привели ку тому, ку чому была го, видав, животна місія. По рекомендації о. Николая Ляховича, котрому якыйсь час помагав при конченю нелегалных Служб Божых у Рахові, из 1968. рока пуд веденём о. Йосифа Головача и о. Елемира Ортутая зачинать штудувати у нелегалнуй духовнуй семінарії...

Главна ціль живота была ним досягнута 26. августа 1990. рока у параднуй церкві Доробратова, де го рукоположив у священники епископ-ординарій

Мукачовський Грекокатолицький Єпархії Йоан Семедій. Зачинать ся агільна духовна робота на благо родного русинського народа. 1994. рока призначений деканом у Марамороші (днешні Хустський, Тячовський и Раховський районы). Од того же рока парохує у Буштині, служить по другых селах околиці. У активі священника и декана много хосенных и результативных ініціатив на духовнуй стезі. Будує храмы, організує духовні центри „Петрос” и „Одродження” имени благореченого Теодора Ромжи, оздоровчий молодіжний табор имени сятої Терезы у Нижньому Быструм, ведно ищи из єдным подвижником на духовнуй ниві о. Данилом Бендасом тримлють виницю и каплицю з Хрестнов Дорогов у краснум місті пуд Чернов горов, де не єдна красна богоугодна акція ся сповнили.

Не позеравучи на файні роки о. Стефан Сюч фурт тримле руку на пулсі днешності. Агільность у сфері навернення духовности по страшных роках советського безчасу не обстали ся без позора сосполности и церьковных єрархув. Обновленя Марійськуй конгрегації в Хусті по пятьдесятёх роках ї заказаня в 1949 році, котру отворили дякувучи майнаперед о. Стефану Сючу пуд імнём „Одродження”, достало од майвысшої власти из Ватикана Ікону Божуй Матери. Іпен тогды, уже далекого 2000. рока неутомимый робутник на ниві духовнуй обернув ся из ініціативов ку Йоану Павлу ІІ. установити на площі Сятого Петра у вічнум вароші ялицю из-пуд майвысшого карпатського верьха Говерлы. Іпен сёго рока сеся ініціатива наконєць реалізовала ся! Красна ялиця из-пуд Говерлы на днешній день, накулько знаєме, уже є у Римі, а уже доста скоро, 16. децембра с. р., на ї осячення прийдуть паломники з цілого світа и самособов из Пудкарпатя (много и из Мадярщины, так же чекайте, честовані читателі, наш матеріал у слідуючум числі “Русинського Світа” за йсю красну акцію), обы пудтримати символічний гест скромного пароху з Марамороша у його намаганёх на-вернути властний народ ку європським културным и духовным цінностюм, на котрі вни ся орієнтовали стовкы пережых рокув до прихода безбожникув вosenы 1944. рока.

Многая и благая літа, велёчестованый отець Стефан Сюч!

-ль

Паломництво грекокатоликув у Рим 14.-18. децембра 2011. рока

Сёго рока пуд час Руздва Христового площу Сятого Петра у Римі парадить смерека из-пуд майвысокого верьха Карпат – горы Говерла. Паломники из Пудкарпатя и Мадярщины путувуть у Рим, де 16. децембра 2011. рока папа Бенедек VIII. благословить Руздвяный стром. У програмі: Сята Літургія у церьковли Сятого Антонія и у Базілиці Марія Маджоре на честь 75-літя рукоположення у священники блаженого епископа Теодора Ромжи.

Наш ювілант

Атаназ Фединець (Фруці) – маляр і меценат

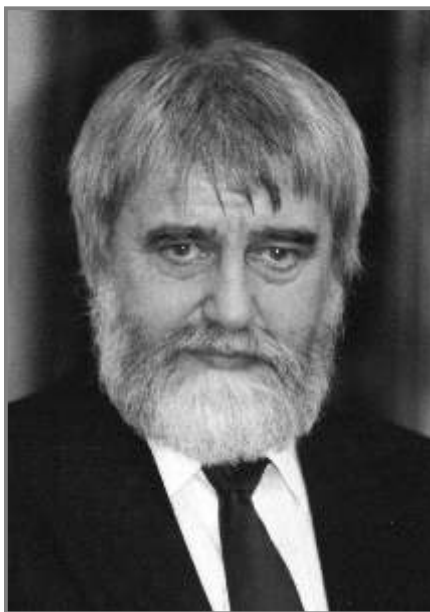
Ювіланта добрі познаєме и писали сьме за нёго не єден раз.

Ку 75-ым народенинам подаєме днесь фрагмент

из выступліня Др. Іштвана Асталоша

на отвореню Галерії Ательє «Рутенія» у Асовді

Туй, у Галерії, коло робут Фруція, мож увідіти и роботы його колеґ-малярюв, из котрыма вун був у великум цімборстві и сполупраци у первых 40 роках свого жывота на Отцюзнині, на любимум Пудкарпатю. Роботы цімборув Фруці збирав, чым пудтримовав їх и матеріално. На главнум місті Галерії Ательє «Рутенія» творы приятелюв Фруція: портреты Атаназа у молодости, коли вун був ищи залюблений и иншакыма формами умілства и спорта. По осво-бодженю од многоручного не-людського сталінського терора, на Пудкарпатю стало мало легше дыхати и жыти. У булшых варо-шах, майпереже у Ужгороді, за-бродив культурный живот. Моло-деж не принимала тверду ідеоло-гію и жадала творчеськуй свобо-ды. Сяк из унґварських богем-ных кругув вийшло много талан-тув. Ку ним односив ся и Фруці, котрого цімборами были: Ечі Семан, Артур Нікітін, прожив-ший молодость у Унґварі, а днесь жыючий у Ризі, член Латвійської Академії Художеств, спередчасно усопша Жока Кремницька, а также знамый графік Павел Бедзір. Друга часть експозиції – образы художникув (мадярюв и других націй), котрі у якуйсь формі, вадь фазі свого жывота были язані из Пудкарпатём, из Фруціём: творы лембергського графіка Левицького, пражського художника Апаті–Апкаровича, прекрасна картина француза Паріса Ньюманса. Третья часть Галерії: роботы Фруція, котрі суть плодом послідніх десять рокув ёго творчества. Пуд сесь час появило ся много позитивної крітики, котра была выдана у друкови, вадь прозвучала на выставках, были зняті філ-мы–портреты на ТВ 1 «Рондо» и Дуна ТВ. Цітуву слова познатого писателя–уміствознателя Балажа Феледі: «Атаназ – истинный інтелігент. Вун высоко-вошколований, має дохторську діпłому и меди-цинські практичні навькы. Фруці спознає не лем прикладні науки и умілство, вун добрі розуміє ся у філософії, у многих сферах гуманітарных наук.» Позеравучи на його роботы, чувствуєме силу силену,

котра выходить из глубины його личности. Сперед нами открыває ся богатый художественный світ творця. Крім того, Феледі упоминать, же Атаназ

противник уніформізованого творіння. Його картины не мож заперти у якісь кереты, за Фруція не мож уповісти, же вун пост-імпресіоніста вадь експресіо-ніста, вадь пише образы, копіру-вучи другі стилі. Своему майстер-ству Атаназ учив ся од художни-кув, старшых за себе, айбо нигда їм не подражав. Його умілство мотивувуть два жерела: єдным є природна сила, котра не є ничым иншым, ги Отцюзнина – містич-на, богата природными и істо-ричными цінностями, многона-ціонална земля Пудкарпатя, и, у первый шор, тысячу рокув жыю-чі туй у злагоди русинський и мадярський народы, кров кот-рых тече у жилах Атаназа Фе-динця. Народивша ся туй кул-тура вуростила Атаназа, она пронизує його душу и тіло. Дру-

гое жерело – примір на подражання – се жажда свободы творения, котруй вун научив ся од испан-ського художника Пікассо и по його стопам ишов у своей творчости. Тематика картин, техніка и матеріалы, из котрыма робить Фруці, многообразні, вун експериментує, и у сёму не чествує ниякі писані істины, язаности. Творячому днесь малярєви важна минувость, айбо мусай отображати пулсуючу дійствость. Фруці се знає, завто ибо, як ся выразив Балаж Феледі, вун истинный інтелігент и мусить ити по тому пути свободы, котрый на його позур є добрым и про нёго вызначеным. Кібы сесе было не так, то вун бы до днешнёго дня малёвав карпатські мотивы, из котрыма вун прорвався у світ умілства, чым притяг позур колеґ, айбо ся тематика из часом стала бы шаблонов и уніформізовала бы його творчость. Айбо Фруція од сёго нудить, як и од вшелякой скованости. Вун родився про свободу!

*Др. Іштван Асталош,
директор музея, пензіста*

Піонер світовий русиністики Александр Д. Дуличенко празнує сімдесятьліття

Імня сього естонського ученого добрі познають в научному світі. Знати за нього має и каждый культурный Русин. Іпен сей чоловік открыв русинський світ про учених цілого світа.

Творча біографія А. Д. Дуличенка дуже богата и велёобразна. Вун ся родив в Росії 31. октовбра 1941. рока. Університетське вошколованя и перві кроки в науці зробив у Середній Азії. З

1992. рока изгладователь зо світовим імням возглавлять засновану ним же катедру славянської філології в Тартуськом Університеті (Естонія).

Интересантно, же свою блискачу научну карієру вун зачав з изгладованя поєднаних языковых аспектув русинського литературного языка наших южных братув-бачванцов.

В куртум обзорі велми тяжко одзначити так ги валовшно ушыткі научні досягнення А. Д. Дуличенка. Мусай уповісти, же йому не єден раз удавало ся зачудовати научный світ новыма открытиями в туй вадь инуй дотоди, віділо ся, извістнуй сфері науки за язык, авадь обратити позур на неизвістні и нерозроблені фалатки на сьом поприщі. В активі ученого-подвижника найдеме публикації по фест тяжким вопросам общуй теорії языка, лінгвосеміотики, соціолінгвістики, етнолінгвістики, сравнительно-тіпологічного языкознательства, цыганології и фіно-угрознительства.

Такое чувство, же у вшыткым, за што ся брав ученый, вун досігав быстрых и значных результатов.

2008. рока в Ужгороді ученый вудає фундаментальный труд, котрый нараз став настольнов книгов карпатознательов (пор. „Письменность и литературные языки Карпатской Руси (XV-XX вв.). Вступительная статья, тексты, комментарии“). Предпринята, на наш позур, велми успішна провба в керетох єдного книжного тома представити мінты текстув, котрі ілуструють практично вшытку

богату и таркасту історію писемства історичнуй Карпатській Русі з самого зачатку її істнованя, т. є. в часі посліднього пувтысячолітя.

У спередслові ку фундаментальному вуданю „Взгляд на письменность и литературные языки Карпатской Руси сквозь века (вместо предисловия)“ його автор ся посилає на гадку выдатного языкознателя и слависты нашого часа Никиты Ілїча Толстого, котрый „очень метко определил Карпатскую Русь как своеобразную и уникальную в славянском мире лабораторию опытов по созданию и применению литературных языков по отношению к одному и тому же этническому ареалу“, при сьом „нередко сетовал на то, что в течение второй половины XX столетия украинистика практически не занималась seriously исследованием литературно-языковой ситуации Карпатской Руси (гесп. Подкарпатской Руси), за исключением некоторых публикаций, выходивших в Чехословакии...“. Исправити у значнуй мірі сьому глибоку хыбу в сьом сфері славістики, на нашу гадку, и вдало ся А. Д. Дуличенкови. Сім вуданєм ученик академика Н. И. Толстого, котрому вно є врученое, исповнив духовный тестамент свого учителя, котрый „неоднократно и настоятельно“ нукав ученому „заняться литературно-языковыми аспектами Карпатской Руси“.

За послідні тридцять рокув професор Тартуського Університета А. Д. Дуличенко обойшов з лекціями майпознаті європейські університеты, выступав на конференціях и семінарох практично вшыткых європейских познатых научных центрув.

Його добрі познають в отцюзных научных кругах. Приятно, што подвижницька и результативна діяльність ученого не лишила ся без позура сосполности. Познатый ученый є дійстным членом цілого шора загатарных научных академій, лавреатом майвысшуй в сьом сфері знань межинароднуй научнуй премії Александра Гумбольдта (2005).

Од имени вшыткых наших читателюв хоче ся вінчовати велёчестованому ювілантові Александеру Дмитрієвичу Дуличенкови муцного здоровья и благобыта в кругу родины.

-16

„Прожыв єм так свуй жывот, же сміло-м годен попозерати хоть кому у очі...”

Днешній наш гость первый председатель Пудкарпатського Общества карпатських Русинув в Ужгороді, архітект Мигаль Томчаній, котрый 9. новембра с. р. справив красний ювілей – 65. роки.

Ред.: На самый перед, честованый Мигалю, з красным ювілеєм! И такой нараз, вотки-сь ся взяв такий твердый Русин?

М. Т.: Мав єм бабу, мав єм діда Русинув горянських, у котрых я проводив літо. Діда Івана тямлю добрі, хоті доста скоро пушов... Ищи малым хлопчиском ведно з вутцєм, моім прадідом, первый раз пушли до Америки. Пак ся вернули дому, у Горяны, и вун пушов на войну. Воївав на таліанську фронті, перейшов страшні битки, вернув ся дому, увідів наконець свого сына, на тогды вжек пятьручного мого вутця (лишив жону грубов 1914. рока) и пак нараз зясь пушов до Америки. Так же муй отець го зясь увідів лем через 9 роки. 1929. рока вернув ся, накуповав земли, перебудовав хыжу. Газдовав. Коні тримав. Коні то была його слабость. Видав, коні у нашуй файті были все, бо дуже ся на них розумів, знав їх ховати. Айбо пришли „освободителі”, землю вшытку забрали, вшытку. И, что майстрашноє про нєго было, и коні забрали... Не годен был такоє пережити. Зламав ся чоловік. На колінах просив голову калгоза, бы го пустил хоть лем попораїти за своїма даколи властными куньми... Памнятам, я пятьручный носив дідикови намалёвані мнов коники, так по діточому провбовав єм го розрадити по великуй тузі за нима...

Ред.: А тот національний вопрос, як вун ся зачинав про тя?

М. Т.: Нигда про ня не было ниякого вопроса, то было все про ня органічним. Я все знав, же я Русин. Так ги и того, же я наполовку мадяр по матери. Не годен єм того отділити єдно од другого...

Ред.: А чи была даколи бесіда з вутцєм за йсе, познатым украинським писателєм?

М. Т.: Знаєш, я печатав на машинці вутцєві тексты. Платив ми 10 копійок за єден бук. Видав, так проводив трудовое воспитовання властного

сына, и учив ня хосновати машинку...

Ред.: Мудрый чоловік был, нараз двоих заяцюв знавулапиту...

М. Т.: Вшыткі діалоги у „Жменяках” были написані по русинськы. То вже пак потому у редакції того украинізовали. Отець того дуже тяжко принимав...

Ред.: Был єм свідком, як єден ужгородський професор сміховав ся, же не знав твуй отець писати, же то за нєго у редакції вшытко зробили...

М. Т.: Отець был чоловік вошколований. Так ги вун потовмачив Калмана Міксата на украинський язык, нико не зробив ліпше. Про мене отець все был высоким авторітетом.

Ред.: А теперь зачнемє за діла на зачатку 90-ых рокув минулого століття. Як то ся зачинало русинськеоє двиганя по многих роках безчасу?

М. Т.: Пуд час послідніх рокув фунгованя Союза Советського я был у веденю общества „Украина”, котрое ся занимало вопросами контактованя з зага-тарными обывателями. Принимали сьме єдну делегацію з Югославії. Шкода, же не памятам имена людей, был єден

бізнесмен, майже кось из ученых... Тогды сьме учули за русинські школы, русинську катедру на університеті... Нараз прийшла нам гадка, як то, же так, у них лем маленького островка русинського світа є вшытко, а у нас, їх материнськуй теріторії – нич!? Так же мож уповісти, же сама ідея ся была інспірована стрічов з делегацієв из Бачкы. Стало ся йсе вадь у кунцєві 1988, вадь на зачатку 1989. года. Кедь добрі памятам, у яри 1989. професор Павло Чучка зачав організововати общество Тараса Шевченка и понукнув ми войти в состав веденя. И на закладаючум засіданю я пудняв вопрос за много-національність нашуй теріторії, за права каждого из народув, што ту бывать, и первыма народами у сьом шорови были русинський, мадярський и т. д. за числом обывателюв. Зачав єм и за того, же маєме пудняти вопрос за навернення автономії нашому специфічному краю у керетох федерації. Йой, што ся зачало творити у салі! Што бы уповів ваш отець, гойкавуть, кібы учув йсе? Нич, кажу. Ибо вун и сам был Русиним. Природнє, же было йсе мое посліднєє

выступліня межі сіма людзьмі, котрі не признають муй народ... Се ментальность, се не мож исправити за рук-два. Мусай ховати цілі генерації свободных люди. Страшну біду принюс нашому народови тот советський межичас... Люде забыли, ко вни є... Я лично мав серенчу жыти межі тьма людзьмі, котрі ся сформовали ищи в досоветський період.

Ред.: *Не каждый мав таку серенчу вурости у інтелігентській фамілії. Кулько было таких, ко віровав пропаганді советській булше, ги властному дідикови...*

М. Т.: Другый раз то было в Кієві, у децембрі, перед мадярським крачуном, памнятам, того же рока на засіданю общества „Украина” у Жовтневум палаці. Попросив єм слова, не дали ми. У кунцєви засідання встав єм и потребовав ищи раз. Єдным словом, дурвав єм ся ку трибуні и заявив, же общество на самый перед мусить організовати и русинську націоналну секцію, обы и мы годні были принимати у ся Русинув з Югославії, Чехословакії и т. д. У тот час у воздуху вже вісїв вопрос за незалежну Украину, так же уповів єм и того, же будучность сїй державы возможна лем у федеративнум форматі, де и Русины будут мати свою автономію. За сесь муй спіч и русинську позицію куртеньку інформацію пак на другой день напечатала новинка „Вечірній Київ”. На кулько я познаву, се був первый случай, наколи йсе на такому, мож уповісти, офіційнум уровні говорило ся за істнованя Русинув и за їх желаня восстановити справедливость и вернути право на властну ідентіфікацію.

Ред.: *И як реаговала сала?*

М. Т.: Страшно. Можеш собі представити. Общество, котрое занимало ся контактами з иностранцями, напрямую и строго контролювало ся з самого верьха. И тов конторов, што знала за вшытко и хотіла тримати пуд контролов вшытких. Днешнюй молодежі ані на обясниш... Мож повісти, же з того часа нелегкое жытя ся зачало у мене.

Ред.: *Айбо живот иде дале.*

М. Т.: Кедь добрі памнятам, 17. фебруара слідуячого 1990. рока зобрали сьме ся на закладаючое засідання Общества Пудкарпатських Русинув. Перед тым засідала ініціативна група. Там были професоры С. Фодор и И. Гранчак, В. Данканич, Б. Сливка и другі. Памнятам, на кухні-м писав устав, за основу котрого-м узияв подобный документ общества „Украина”. Пак потому сьме напечатали в октовбрі 1990. рока декларацію за наші права и

требованя. Тяжкі часы были. Не могли на ня давити напрямую, айбо чувствовав єм, же давять на многих з того окруженя. Памнятам, прийшли ку мні мої „соратники” з предложенєм писати письмо Єлціну, абы нам помагав! Само собов я такое не муг пудтримати. Годно быти, же и того было причинов, чом єм ся затримав на суй довжности лем єден рук...

Ред.: *Кедь видиш, до чого привели твої наступники русинськое двиганя, нигда-сь не бановав, же сь передав сую довжность другим?*

М. Т.: Я свое зробив. Я приняв на ся огонь, таков была моя місія.

Ред.: *Доста много рокув пройшло, много ся змінило. Вже такой 20 рокы-сь ту в Мадярицині. Знам, же сь закончив Київський Умілецький Інститут. Як архітект, што сь устиг зробити при Союзі?*

М. Т.: Немного. У туй системі тяжко было фунговати и не лем на сосполнуй роботі. Туй у Мадярицині вже лем реалізовав єм свої фахманські амбіції. Учинив єм ту много проектув. Поедныма не гріх ся и похвалити. Напримір, маю єдну будовлю на старуй улиці Ваці у Будапешті.

Ред.: *Пак потом такой 10 рокы був є-сь главным архітектором Ужгорода. Што-сь встиг учинити? Вадь, што-сь не дав изробити? Йсе, ги добрі видиме по днешньому Ужгороду, даколи не меньше важыть...*

М. Т.: Не дав єм будовати панелні дома на Мукачовській улиці, ограничили сьме у централнуй части будованя многоштоковых домов: лем дома індивідуального планованя до 5 штокув и з верьхами из черепа.

Ред.: *И наконец, честованый Мигалю, зась ся вернеме ку нашым русинським вопросам. Як ся жыє мадярському Русинови?*

М. Т.: Пишу помалі. Дас 8 рокы тому зачав єм ся бавити з словами, што зобрав Антоній Годинка (Іштван Удварі подаровав ми його „Ілаголницю”). Дуже бы-м радый даколи ищи вудати даякі тексты вутця, айбо вже по нашому, по русинськы. Даколи ся стрічаву з молодыма людзьмі з наших пудкарпатських відикув – Тячова, Хуста и т. д. Там тотавтентична памнять ся захоронила ліпше. Радуву ся, ги бы-м ся стрічав из собов у молодости. Так же ищи не вшытко сьме стратили.

Ред.: *Дякуву красно за бесіду, честованый Мигалю.*

-ль

Честовані Читателі!

Слушайте передачу Русинського Радія на габах 874 кГц
каждый вторник о 13.00-13.30 на програмі MR 4.

Болдогкёваролйо

Болдогкёваролйо, една из перличок нашуй Отцюзнины, з обывательством мало повише тысячи особ лежит у Боршод-Абов-Земплинськуй области на сѣверо-восточнуй части Мадярщины.

1883. рока село споминать ся ги відицький русинський варошик. Бываня туй корінных Русинув пудтверджувуть титулы улиц: Ріговц, Чирковшор, Чирак и фамілій: Хустик, Спишак, Дворац, Памула...

Майбулш визначнов будовлѣв поселеня є каштілѣ. Вун був збудованый по нашестю татаро-монголѣв 1282. рока. У поселеню бывавуть люде трѣх віросповідань: грекокатолицького, римокатолицького и реформатського, туй зареєстровані суть сесі три общины. Майпервов образовала ся грекокатолицька община. Уже в 1600-1664. роки жителі побудовали перву церьков. Были найдені майстарі метрики на сую територіі. 1728. рока – первое найденое свідоцтво о смерти, 1832. рока – свідоцтво за боженя. На превеликий жаль, пожары изничтожили стародавню и обновлену церьков и обернули безцінну дідузнину у попіль. Днешня церьков была побудована межи 1745-1762-ма роками.

Грекокатолицькуй церьковли было тяжко существовати, бо она не мала свого пастыря. Своіма силами, чудесным єдиненѣм вірники побудовали церьков. За послідні роки она была обновлена як из зодну, так и извонку – стала красшов.

Парох Янош Горняк служить вірникам Болдогкёваролйо и околиці из 1982. рока. Коло церьковли находить ся и парохія, котра была побудована у 1600-ых роках из чорного каміня.

Туй 29. юнія 1882. рока, родив ся др. Николай Бескид, познатый русинський будитель зачатку XX. столітя – теолог, історик, писатель. Його творы за Отцюзнину, історію русинського народа є дуже цінныма, у ных коментувуть ся історичні факты у майповнуй и правдивуй формі. По 1000-ручнуй німоті и темноті Русины Карпатського басена мали можность ясно увідіти дійстность, як она є на самум ділі. „По темнуй німоті 1000-ручної ночи найзойде солнце и радужныма лучиками своїма освітит нас, изробить видимым днешнѣсть и минулост Русинув...” (др. Николай Бескид).

У 2003. році на честь 120-літя из дня роженя Николая Бескида на стіні парохії была установлена меморіална табла и організована XVIII. міжнародна русиністична конференція, у котруй зучастились и многі загатарні гості. Из май

великим честованѣм привітствовали сѣме Мгр. Гавриїла Бескида из Пряшова, як потомка Николая Бескида.

Лем тоті годні позерати сміло уперед у будучность, котрі честувуть свою минулост.

Из того часа каждый рук, 29 юнія, туй честувуть памнать сѣї визначної особы.

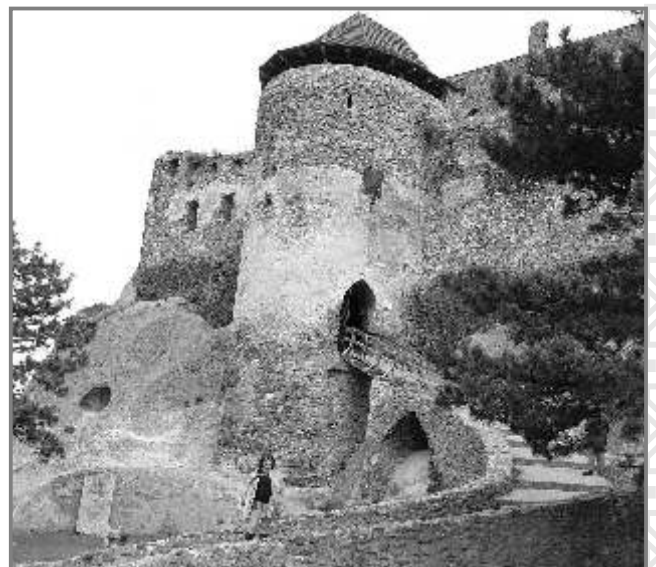
Традиційно служить ся Сята Літургія, и ушыткі вірники ведно молять ся за душевний покуй Николая Бескида.

По сѣму запалюють мийчиші и кладуть вінки, тым самым отдавучи честь будителѣви. Русинська община поселеня є невеликов, айбо добрі обєдиненов. Честувучи предкув, Русины каждый рук організовувуть многочиселні акції. День церьквы по традиції сяткувуть 8. септембра на сято Малої Богородиці.

На сесе сято прославления и пробуженя русинського духа кличуть ся познаті гості. Грекокатолицька церьков сокотить давні традиції и проводить вшелякі старі обряды: посяченя зерна, посяченя паскы на Великдень. Паску сятиме из ранюшнім церьковным ходом у сїяню мийчишув, што вызывать возвышені прекрасні чувства у душах вірников. У день сятого Яноша (24. юнія) букеты из лічничых трав гибы говорять: „Боже муй, дякуєме, што можеме изціляти людей!” Из посяченыма ростинами люде несуть дому мир и спокуй. Мир и спокуй, котрі тепер так треба у нашому світі.

Най они прийдуть у наші сердця.

*Янош Горняк, парох
Товмачила Евеліна Скиба*

Krónika

Október

22: A Fővárosi Ruszin Kisebbségi Önkormányzat támogatásával, a Ruszin Kulturális Egyesület és a XIII. ker. Ruszin Kisebbségi Önkormányzat rendezésében került sor a Zenei Estre. Az esten beszédet mondott Szilcer-Likovics Olga, az FRKÖ elnöke. A rendezvényen számos neves művész mellett fellépett a Ruszin Gyermek Klub együttese, amely nagy sikert aratott.

26: Mint minden évben, idén is megtartották a Ruszin Költészet Napját. Az ünnepet a Budaörsi Ruszin Önkormányzat a Dr. Bercsenyi Zsuzsanna Városi Könyvtár Galériájában szervezte. A rendezvényen fotókiállításra került sor „Húsz éves a ruszin mozgalom” címmel. Az esten elhangzott Hattinger Klebaskó Gábor „Belzebúb, a kor szelleme” című költeménye, Bácskai János tolmácsolásában, és ruszin népdalok, a Szlovákiából érkezett Surbalovi család előadásában.

28: A Ruszin Költészet Napja kapcsán Vámosújfalú Község Ruszin Kisebbségi Önkormányzata ruszin irodalmi estre invitálta a közösség tagjait. Az irodalmi esemény vendége Hattinger Klebaskó Gábor író, költő volt. Az est folyamán a szerző előadásában hangzottak el művei.

November

12: S. Benedek András (1947-2009) kárpátaljai költő emlékére „Itthonaltanul” címmel a Móricz Zsigmond Társaság, a Váci Ruszin Kisebbségi Önkormányzat és a Madách Imre Művelődési Központ szervezésében irodalmi estet tartott.

16: A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából „A minőség szaknyelve – a szaknyelv minősége” címmel országos minőségügyi konferencián vettek részt az ORÖ munkatársai. A konferencia fővédnöke Dr. Schmitt Pál köztársasági elnök volt.

19: Az Edelényi Görögkatolikus Templomban a Szent Efrém Bizánci Férfikar jótékonyági fellépésére került sor. A programot az Edelényi Ruszin Önkormányzat támogatta.

25: Az Erzsébetvárosi RKÖ és a Pest Megyei Ruszin Kisebbségi Önkormányzat közös szervezésében került sor Bokotej Lóránt kárpátaljai ruszin festőművész kiállítására, közmeghallgatásra és hagyományos ruszin ételek bemutatására.

25: Idén a Terézvárosi Nemzetiségi Napok keretein belül került sor a Bródy András festőművész tárlatának megrendezésre. A kiállítást dr. Lyavinecz Marianna nyitotta meg. Ezt követően ruszin ételkóstolóra került sor.

26: Nyíregyházán a Ruszin Kisebbségi Önkormányzat rendezésében Ruszin sajtószemle (1939-1944, III/2. Krónika) könyvbemutatóra került sor. A szövegek az ungvári „Vasárnap” című újságból származnak. Az anyagot összeállította és az előszót írta Káprály Mihály. A nagyközönség előtt a könyvet bemutatta Dr. Kiss Kálmán, a Nyíregyházi Főiskola professzora. Az előkészületeket a Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszékén folytatták. A kötet a ruszinok eredetét kutatja.

26: A XVI. kerületi Ruszin Kisebbségi Önkormányzat „A művészetek szárnyán” címmel kulturális délutánt szervezett. A rendezvényt támogatták a XVI. ker. Önkormányzat és a Kárpátaljai Megyei Közgyűlés.

December

3: Terézvárosban Ruszin irodalmi estre került sor a VI. kerületi Ruszin Kisebbségi Önkormányzat rendezésében. A programban Hattinger Gábor előadást tartott „Alexander Duchnovics magyar nyelvű költeményei” címmel és bemutatták Dr. Lyavinecz Marianna által összeállított „Híres ruszinok” című könyvet.

3: Vámosújfalun, a helyi RKÖ szervezésében megtartott kulturális esten felléptek a Komlóska ÁMK diákjai, a Komlóska Asszonykórus, a Betlehemesek, valamint Kedyk Anna énekművész.

4: A Fővárosi RKÖ, a IX. kerületi RKÖ és a Ruszin Kulturális Egyesület (elnök: Szilcer-Likovics Olga), szervezésében Mikulás ünnepséget tartottak. A rendezvényen felléptek a Ruszin Gyermek Klub kis művészei. A ruszin dalokat és a karácsonyi énekeket Kedyk Anna énekművész tanította be, a karácsonyi előkészület keretein belül Záluszkai Ildikó vezetésével kézműves foglalkozásra is sor került.

4: A Tiszavasvári Görögkatolikus Egyházközség megtartotta a templom búcsúját. Az Ünnepi Szent Liturgiát Nagyméltóságú és Főtisztelendő Kocsis Fülöp püspök atya celebrálta. A Szent Liturgia végén megáldásra került a megújult templom és park.

16: A Krakkói Pedagógiai Főiskolán megünnepelték a ruszin (lemkó) filológiai tanulmányok elindításának 10. évfordulóját.

Szent Karácsony ünnepén, Üdvösséget és Békességet az Olvasónak!

Évtizedekkel korábban a karácsonyi ének a hívő emberek ajka által megformálva és szív bőségéből hangzott és tette az emberek lakókörnyezetét, és templomát az ünnep csodálatos szentjévé.

Napjainkban a hangosító berendezések erőteljes hangjai utcai zajt keltenek és a villogó fényfüzerekkel, túllicitálnak minden emberi hangon. Üzleti célokat valósítanak meg.

Szent Pál apostol mindezeket felülírja apostoli levelében, amikor Jézus Krisztust, mint az Örökkévalóság királyát hirdeti: „Jézus Krisztus, ugyanaz, tegnap, ma és mindörökké!”

Születésének ünnepére készülve ismét megnyílik az emberek szíve és ajka. A fenti apostoli buzdítástól indítva hirdetjük Istennek megtestesült Igéjét. Megvallva annak, amint küldte Őt a Mennyei Atya, amint hirdették az angyalok, majd dicsőítették a pásztorok, akit kerestek és megtaláltak a napkeleti bölcsek.

Az Atya ígérete Ő, Jézus Krisztus az ünnepben

újra eljön, hogy az isteni szándékot, az emberek üdvözítését, bennünk váltsa valóra, a bűntől megrontott emberi természetünket megújítsa. Eljövetele, egyéni üdvösségünk szempontjából nem automatizmus. Az isteni gondviselés megkérdésünk nélkül hívott meg a földi életre, de csak a mi közreműködésünkkel részesít a hallhatatlan örök életben, az üdvösségben.

Jézus Krisztus születésének ünnepe nem egy ismétlődő ünnep, hanem az újra kezdés, felkínált lehetőség, amit Szent Lukács evangéliumában megkapott a tékozló fiú, ebben az ünnepben megkaptunk valamennyien.

Szülessen meg újra a Krisztus szívünkben, aki eljött hozzánk Gyermekként, és szerető Atyjának országába vezet bennünket Megváltónkként.

Ezekkel, a sorokkal kívánok a lap olvasóinak az Országos Ruszin Önkormányzat képviselő-testületének nevében örömteli karácsonyi ünnepet és boldog újévet.

Szónoczky János Mihály

Myria Szent Miklós püspök

A keleti és a nyugati egyház kiemelkedő szentje, a kisázsiai Patara városában, 270-286 között született. Ünnepét az egyház világszerte halálának napján, (+343) december 6-án tartja. Mi, görögkatolikusok a csütörtöki napon a 12 apostollal együtt megemlékezünk róla is. 19 éves korában nagybátyja a myrai püspök szenteli pappá. Szerzetesi szegénységben élt. Szüleitől örökölt vagyonát a szegények között osztotta szét. Érzékeny volt a szociális egyenlőtlenségekre. A szegények segítője, a kétségbeesettek oltalmazójaként tiszteljük. A myrai püspöki székhelyen nagybátyját követi. Közbenjárására sok csodát tulajdonítanak neki. Személyéhez történetek, elbeszélések, legendák fűződnek.

Egyik liturgikus imádságunkban görög katolikus egyházunk pártfogójaként tiszteljük. Részt vett az első niceai zsinaton, ahol az egyház igazhitűségét és tanításának tisztaságát védte. Templomaink ikonosztázionján az alapképek sorában láthatjuk ikonját, képét. Tiszteletére szentelt templomok, köztéri szobrok, emlékhelyek és településnevek őrzik emlékét. Mesterek és céhek választották védőszentként.

Ereklyéit az olaszországi Bari-ban tisztelhetjük, de a világban sok helyen megtalálhatóak. Hazánkban, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kálmánháza görögkatolikus templomában van köztiszteletre kitéve. Tiszteletére, hathatós közbenjárását kérve, vecsernyét, utrenyét, akathisztoszt és más ájtatosságokat, imádságokat végzünk.

Liturgiánk énekeiből:

Múra városában, szent Miklós Atya, igazi főpásztor voltál, mert Krisztus evangéliumát betöltvén, lelket adtad a te népedért és megmentetted az ártatlanokat a haláltól. Azért fel is magasztaltattál, mint az isteni malasztnak hathatós kiszolgálója. / Konták, 3. hang/

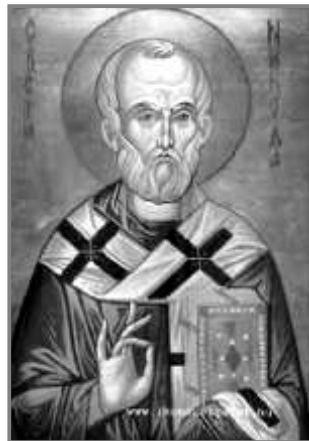
Gyakran énekelt népi énekünk:

*Óh, aki Szent Miklóst szereti,
És aki, híven szolgál neki,
Azt bármikor megsegíti,
Védelmében részesíti,*

Szent Miklós, Szent Miklós.

*Ki az ő udvarában
pihen,
Segíti szárazon és
vízen,
Azt bármikor meg-
segíti,
Védelmében része-
síti,
Szent Miklós, Szent
Miklós.*

Romzsa Tódor fölszentelt vértanú püspök emlékezete

Ebben az évben emlékezünk meg Romzsa Tódor fölszentelt vértanú püspökről, születésének 100. és áldozópappá szentelésének 75. évfordulójáról, aki a munkácsi egyházmegye püspöki székét töltötte be.

1911. április 14-én Nagybocskón született, görögkatolikus szülők gyermekeként. Az elemi iskola elvégzése után a huszti gimnáziumot 1930-ban kitűnő eredménnyel végezte el. Még ebben az évben felvételt nyert az Ungvári Görögkatolikus Papnevelő Szemináriumba. Tanulmányait Rómában folytatja. 1936. december 25-én itt szentelik áldozópappá. Pappá szentelése után hazatér. Híveit szerető, pasztoráló pap és teológiai tanár lesz. 1944. szeptember 24-én Madarász István kassai római katolikus és Dr. Dudás Miklós hajdúdorogi megyéspüspök kézfeltételével elnyeri a püspöki méltóságot.

A háború éve alatt a fiatal püspök együtt érez a sokat szenvedett többnemzetiségű kárpátaljai néppel. A megállíthatatlanul előrenyomuló Vörös Hadsereg leigázta Kárpátalját.

Az elv: „Verd meg a pásztort és szétszélednek a juhok.”

Cél: a püspök fizikai és lelki megtörése, a görögkatolikus egyház megsemmisítése, hívők megfélemlítése. Az erre szakosodott Sztálin és Hruscsov által irányított KGB nem válogatott a módszerekben.

1947. október 27-én merényletet követtek el a püspök ellen. Egy katonai teherautó elgázolta. A püspököt súlyos sérülésekkel a munkácsi kórházba szállították. A gyógyulás útján lévő püspököt 1947. november 1-én megmérgezték, majd november 4-én az ungvári székegyház kriptájában helyezték örök nyugalomra. A kárpátaljai görögkatolikus egyházat ezzel likvidálták.

2001-től anyaszentegyházunk előbb boldogként, majd fölszentelt vértanúként ünnepli.

Az Ungvári Görögkatolikus Papnevelő Intézet és még számos létesítmény őrzi emlékét és emlékeztet bennünket a vértanú püspökre. Tiszteletére Kárpátalján és

hazánkban több emlékhelyet alakítottak ki és ikonján keresztül tisztelik. Köztéri szobrok és emléktáblák, valamint imameghallatásokat jelző hátatáblák hirdetik kiválóságát.

Bacsinszky Dániel centenáriuma

Az idén ünnepeljük Bacsinszky Dániel atya születésének 100. évfordulóját, aki sorstársaival együtt átélni kényszerült görögkatolikus vallásunk megsemmisítésének legborzalmasabb időszakát. Ott volt püspöke, Romzsa Tódor mellett, amikor 1947. október 27-én, Jánosi falunál a Moszkvából odairányított „bérencek” megtámadták a munkácsi görögkatolikus egyházmegye vezetőjét. (Most újságunkban szimbolikusán ismét együtt vannak!) Dániel atya súlyosan megsérült, de túlélte a merényletet, és nem veszítette el hitét és lelki erejét. Inkább vállalta a GULÁG-ot, de vallását nem tagadta meg.

Bacsinszky Dániel atya 1911. november 25-én született Beregkisfaludon. Az Ungvári Szeminárium elvégzése után 1934. augusztus 12-én Sztojka Sándor püspök szentelte pappá. Parochusként szolgált Vezérszálláson, segédlelkész volt Munkácson. 1941-től 1945-ig a Munkácsi Gimnáziumban hittant és

matematikát tanított, közvetlenül a háború után 1949-ig parochusként szolgált egyik legfontosabb ungvári templomunkban, a Ceholynyán.

Urali fogságából való visszatérése után 1955-ben illegálisan, de most már aktívan, lelkipásztori munkát végzett Ungváron. A fizikai és a lelki szenvedések természetesen nem múltak el nyomtalanul. 1968. december 12-én, 57 évesen, lelkipásztori tevékenységének 34. évében befejezte földi életét. Örök emléket! Boldog nyugalmat!

*Szónoczky János
Mihály*

Szücs István atya jubileuma Rómában

Ebben az évben jubilált a ruszinok körében jól ismert Szücs István atya Máramarosból. Az atya mindenkor és mindenki előtt vallja, hogy: „Ruszin voltam és vagyok, ruszin nyelvet tanítottam az iskolában, és továbbra is mindent megteszek azért, hogy honfitársaim ne felejtsek el saját gyökereiket”. A tiszteletre méltó atya még jól emlékszik azokra az időkre a mai Kárpátalján, amikor szó sem esett arról, amiről most olyan sokat vitatkoznak, hogy a ruszinok külön népet alkotnak-e, van-e joguk saját identitásukhoz, saját oktatáshoz és kultúrához, mert ezek a dolgok mind léteztek a valóságban. A ruszin nyelv a magyarral együtt hivatalos nyelvnek volt elismerve, az emberek használták azokat. Működtek ruszin iskolák, úgy nevezett „horozsánkák” és gimnáziumok, kiadásra kerültek különböző ruszin újságok és könyvek...

Tisztelt évfordulósunk hosszú pályafutása a Tisza partján kezdődött, ugyanis 1931. január 11-én született Tekeházán. A népi iskola befejezése után felvételt nyert a Huszti Gimnáziumba, melyet nem sikerült befejeznie a rendszerváltás miatt. Már a szovjet időkben elvégezte a Feketeardói középiskolát, és tanárként dolgozott. Gyerekkora óta az volt a célja, hogy papnak tanuljon, mint Karel nagybátyja, azonban az isten-tagadó hatalom miatt ezt el kellett halasztania. Lembergben elvégezte az Állatorvosi Főiskolát, később pedig a Moszkvai Állatorvosi Akadémiát is. Munkásságát Máramarosban töltötte, szakmájában dolgozott. Azonban, az istenfélő családban elhintett magok, csodálatos lelkészekkel való találkozása mégiscsak elvezette oda, ami, úgy tűnik az élethivatása volt. Lyachovics Miklós javaslatára, akinek egy időben segédkezett illegális Istentiszteletek tartásában Rahón, 1968-tól kezdődően Holovács József és Ortutay Elemér lelkészek vezetése alatt az akkor még illegálisan működő papi szemináriumban kezdte meg tanulmányait...

Élete fő célját 1990. augusztus 26-án érte el a gyönyörű Drágabártfalva templomban, ahol őt a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye püspöke, Szemedi János szentelte pappá. Így kezdte el Szücs István atya agilis lelkészi munkáját a ruszin nép javára.

1994-ben a máramarosi (ma huszti, técsői és rahói járás) terület esperesévé nevezték ki. Ettől az évtől paróchusként szolgál Bustyaházán és a környező falvakban. Papi és esperesi hivatásában sok hasznos, eredményes dolgot valósított meg lelki, vallási vonatkozásban. Templomokat épít, a boldoggá avatott Romzsa Tódor nevét viselő vallási központokat hoz létre („Petrosz” és „Újjászületés”), Szent Teréz nevét viselő ifjúsági egészségmegőrző táborot szervezett Alsóbisztrán. Bendász Dániel atyával együtt kálvária kápolnát épített és borospincét hozott létre a Nagyszöllős melletti szépséges Fekete hegy lábánál, ahol több rendezvény valósult meg.

Szép kora ellenére Szücs István atya még mindig aktívan munkálkodik. A szörnyű, hit nélküli szovjet éra elmúltával a hitélet helyreállítása terén végzett munkássága nem került el a társadalom és az egyházi vezetők figyelmét. Az 1949-ben felszámolt huszti Mária Kongregáció, elsősorban Szücs István atyának köszönhetően, „Újjászületés” név alatt újra működik és ennek elismeréseként rendkívül értékes Szűzanya ikont kapott ajándékba Vatikánból. Éppen akkor, 2000-ben a fáradhatatlan Szücs atya II. János Pál pápához fordult azzal a javaslatával, hogy az örök város Szent Péter terén állítsák fel a Kárpátok legmagasabb csúcsáról, a Hoverláról származó fenyőfát. Az idén ez a kezdeményezés végre megvalósult!

Tudomásunk szerint a fenyőfa már megérkezett Rómába, és december 16-i pápai megáldására zarándokok érkeznek az egész világból, természetesen Kárpátaljáról és Magyarországról is. (Tisztelt olvasóink! A Ruszin Világ következő számában olvashatnak erről a nem mindennapi eseményről). A nemzetközi zarándoklat a szerény máramarosi paróchus kezdeményezésére szerveződött, amellyel Szücs atya igyekszik közelebb hozni saját népét az európai kulturális és hitbeli értékekhez, melyek alapul szolgáltak népének több évszázadon keresztül, az istentelenek 1944. őszi történő bevonulásáig.

Éljen soká, számos boldog éven át a Nagytiszteletű Szücs István atya!

- ly

Fordította: **Tudlik Ferencné**

Fedinecz Atanáz / Fruci/ - festőművész és mecénás

(A jubiláló művész igen népszerű a hazai ruszin és a többségi társadalom körében, művészetét több ízben méltattuk. Születésének 75. évfordulója alkalmából

*Dr. Asztalos István, nyugalmazott múzeumigazgatónak
a Ruthenia Múterem Galéria megnyitóján elhangzott beszédéből idézünk.)*

A **Ruthenia Múterem Galéria** megnyitása jó alkalom volt arra, hogy megismerjük Fedinecz Atanáz festőművész mecénási és műgyűjtői mivoltát.

Fruci munkái mellett láthatjuk itt mindazoknak a művészársaknak alkotásait is, akikkel élete első 40 évében szoros barátságban élt szülőföldjén, a szeretett Kárpátalján, s akiknek a műveit Fruci folyamatosan gyűjtötte, anyagiakkal is támogatva ezzel a művészbarátait. A Ruthenia Múterem Galéria bejárati részében tehát a barátok alkotásai kaptak helyet. Itt láthatjuk a fiatalkori Fruci portrékat, amikor még más művészetek és a sport búvókörében élt. A sztálini kegyetlen terror évtizedeitől megszabadulva Kárpátalján elviselhetőbb lett az élet, a nagyobb városok, különösen pedig Ungvár művészeti életében pezsdülés indult meg. A merev ideológiát elvető fiatalok vágyódtak a művészi szabadság, a nyugati demokráciák demokratikus légköre után, s a hasonlóan gondolkodók bohém csapatából sok tehetség emelkedett ki. Közéjük tartozott Fruci is, s baráti köréből olyan kiválóságok, mint Szemán Öcsi, a fiatalságát Ungváron töltő, most Rigában élő és az ottani Festészeti Akadémia tagja, Artúr Nyikitin, a fiatalon eltávozott Kremnyicki Zsóka, a jeles grafikus Bedzir Pál. A gyűjtemény második csoportjában azoknak a művészeknek (magyaroknak és nem magyaroknak) az alkotásait találjuk, akik valamilyen formában, életük egy szakaszában kapcsolódtak Kárpátaljához, Frucihoz. Ide sorolhatjuk a leMBERGI grafikus, Levickij, a prágai festő Apáti - Apkarovics, és több magyar festő alkotása mellett a francia Numans Páris megkapóan szép képét. S végül, de nem utolsó sorban a gyűjtemény, a Galéria harmadik, legtöbb művet számláló részében sorakoznak Fruci alkotásai, melyek – szinte kivétel nélkül - az utolsó szűk tíz esztendő termése.

Ez idő alatt sok szép kritika, ismertető jelent meg nyomtatásban, hangzott el szóban. Az MTV és a Duna Televízió is készített már vele portré műsorokat, filmeket. Atanáz műveinek sokszínűségét magyarázó kiváló művészeti író, Feledy Balázst idézünk: „Atanáz

egy igazi értelmiségi. Művelt, orvosi diplomával, gyakorlatlaltal rendelkező szellemi ember, aki nem csak a természettudományokban jártas, hanem a művészet – a filozófia, a szellemtudományok – több területén is,

mégis képei láttán egy őserő, egy nagyon mélyről, személyisége mély-rétegeiből építkező művészi világ tárul elénk.” Ugyancsak Feledy említi, hogy Atanáz nem híve az uniformizálódott művészetnek, hogy képeit nem lehet beskatulyázni, nem lehet azt mondani rá, hogy posztimpresszionista, hogy expresszionista vagy más stílust utánozva festi képeit. Az igaz, hogy sok előtte járó festőtől tanulta ugyan meg a mesterséget, de nem utánozta őket. Alapvetően két szellemi forrás motiválja művészetét: az egyik - az őserő, s ez nem más, mint a szülőföld, a titokzatos, természeti és történelmi értékekben gazdag, sok népet magában foglaló Kárpátalja. Mindenekelőtt az itt leg-
régebben élő ősi ruszin és magyar

nép, melynek véredényei Fedinecz Atanázban is csordogálnak, az itt kialakult kultúra, mely átjárja testét és lelkét. A másik forrás pedig - és ebben van egy példaképe, akit bizony utánoz - nem más, mint a művészi szabadságnak nem csak a vágya, hanem a gyakorlata, amit a spanyol piktortól, Picassótól tanult, s a példaképe nyomdokain haladt művészi pályáján. Képeinek tematikája, technikája, anyaga ezért különböző, mert ő mindent szeretne kipróbálni és ebben nem tisztel semmiféle előírást, semmiféle kötöttséget.

A ma élő festőnek nem a múltat, hanem a ma dübörgő jelent kell kifejeznie, megjelenítenie, megfestenie. Fruci ezt tudja, mert ő – ahogy Feledy Balázs mondta: igazi értelmiségi. Neki a szabadságnak azon az útján kell járnia, amit jónak, amit számára kijelöltnak talál. Ha nem így lenne, akkor még mindig a szép Kárpátalját festené, amivel berobbant a művészvilágba, amire felfigyelt a szakma, ami viszont egy idő után sablonossá, uniformizálttá tenné művészetét. Ám ettől ő irtózik. Mint minden kötöttségtől. Ő a szabadságra született!

Dr. Asztalos István,
nyugalmazott múzeumigazgató

A ruszinisztika úttörője, Alexandr D. Dulicsenko ünnepi születésének hetvenedik évfordulóját

A tudományos világban jól ismert ennek az észti tudósnak a neve. Szerintem minden művelt ruszinnak is illik tudni róla, hiszen Ő fedezte fel a ruszin világot bolygónk tudósai számára.

Dulicsenko A. D. alkotói életrajza rendkívül gazdag és változatos. Oroszországban született 1941. október 31-én. Egyetemi tanulmányait és első kutatásait a tudomány területén Közép-Ázsiában tette. 1992 óta a nemzetközi hírnevű tudós irányítja az általa alapított szláv filológiai tanszéket a Tartui Egyetemen (Észtország).

Érdekes tény, hogy fényes tudományos karrierjét a tudós a bácskai ruszin nyelv különböző aspektusainak tanulmányozásával kezdte.

Egy rövid áttekintésben lehetetlen érdemlegesen felsorolni Dulicsenko A. D. tudományos teljesítményét. Meg kell jegyeznünk, hogy a tudósnak nem egy ízben sikerült meglepni a tudományos világot új felfedezésekkel a nyelvészet egyik vagy másik addig ismertnek vélt tudományágában, vagy felhívni a figyelmet az e területen még ismeretlen, fel nem dolgozott részletekre. A tudós kutatásai kiterjednek az egyetemes nyelvelméletre, a romológiai és a finnugor vonatkozású bonyolult kérdésekre.

Az embernek az a benyomása, hogy bármihez is nyúlt ez a briliáns elme, mindenben gyors és jelentős sikereket ért el.

2008-ban Ungváron a tudós olyan alapművet tett közzé, melyet a Kárpátok népének lingvisztikájával foglalkozó szakemberek azonnal kézikönyvként kezdtek el használni („A Kárpátok Rusz írásbelisége és az irodalmi nyelvek /XV-XX század/”). Véleményünk szerint sikeres volt az a próbálkozás. Egyetlen kötet keretén belül kerültek bemutatásra olyan szövegminták, melyek gyakorlatilag illusztrálják a történelmi Kárpátok Rusz teljes, gazdag, ugyanakkor ellentmondásos írásbeliségének történetét létezésének kezdetétől, azaz az utóbbi fél ezred során.

A „Bepillantás a Kárpátok Rusz írásbeliségébe és irodalmi nyelveibe évszázadokat átölelő időszakban (előszó helyett)” című alapmű bevezetésében a szerző a jelenkor kiemelkedő nyelvészre és szlavistára, Tolsztoj N. I. hivatkozik, aki „nagyon helyénvalóan határozta meg a Kárpátok Ruszt, mint a szláv világ egyedülálló kísérleti laboratóriumát egy és ugyanazon etnikai területre tartozó irodalmi nyelvek létrejötté és alkalmazása terén”. Mindemellett „gyakran bándódott amiatt, hogy a XX. század második felében az ukrainisztika gyakorlatilag nem foglalkozott komolyan a Kárpátok Rusz (azaz Kárpátalja) nyelvi-irodalmi helyzetével, kivéve néhány csehszlovákiai kiadványt...” Szerintünk Dulicsenkónak sikerült javítani a szlavisztika adott területén kialakult helyzeten.

Tolsztoj N. I. akadémikus tanítványa azzal, hogy megjelentette tanárának ajánlott jelen kiadványt, teljesítette annak szellemi végrendeletét, aki „több ízben és nyomatékosan” tanácsolta a tudósnak, hogy „foglalkozzon a Kárpátok Rusz nyelvi-irodalmi aspektusaival”.

Az utóbbi harminc év alatt a Tartui Egyetem professzora Dulicsenko A. D. előadásokat tartott vezető európai egyetemeken, felszólalt gyakorlatilag minden jelentős európai tudományos központ konferenciáin és szemináriumain. Jól ismerik őt a hazai tudományos körökben is. Figyelemre méltó, hogy a tudós előre mutató, eredményes tevékenysége visszhangra talált a társadalomban. A kiváló tudós számos külföldi tudományos akadémia tényleges tagja, 2005-ben megkapta Alexandr Humboldt nevével fémjelzett nemzetközi tudományos díjat, mely a legmagasabb kitüntetés ezen a tudományos területen.

Olvasóink nevében kívánok tisztelt jubilánsunknak, Dulicsenkó Alexandr Dmitrijevicsnek jó egészséget, boldogságot és békességet.

- ly

Fordította: **Tudlik Ferencné**

Честовані Чумателі!

Май повну інформацію за живот Русинув Мадярщини годні сьте дустати на нашуй інтернет стороні: **<http://ruszin.com>**

Ипен там у меню глядайте и електронну верзію нашуй новинки!

Tisztelt Olvasók!

Bővebb információt a magyarországi ruszinok életéről WEB oldalunkon találhatnak:

<http://ruszin.com>

Ugyanitt található meg lapunk elektronikus verziója!

„Úgy éltem le az életemet, hogy bátran bárkinek a szemébe merek nézni...”

Mai vendégünk a Kárpátaljai Ruszinok Társaság első elnöke Tomcsányi Mihály építész.

Szerk.: Legelőször azt kérdezném, hogyan lettél ilyen kitartó ruszin?

T. M.: Nagyanyám és nagyapám gerényi ruszinok voltak, általában náluk töltöttem a nyarat. Iván nagyapámra jól emlékszem, habár elég korán elment... Még kisfiú volt, mikor az apja, az én dédnagyapám elvitte Amerikába. Aztán hazajöttek, Gerénybe, és nagyapám elment a háborúba. Az olasz fronton harcolt, rémséges csatákban vett részt. Hazatérve végre megláthatta fiát, az én apámat, aki akkor már ötéves volt (1914-ben a felesége áldott állapotban maradt otthon), és visszament Amerikába. Édesapám csak 9 év múlva látta viszont apját. Nagyapám 1929-ben hazajött, földterületeket vett, átépítette a házat. Gazdálkodó lett. Lovakat is tartott. A lovak voltak a gyengéje. Talán családjunkban mindig voltak lovak, mert nagyon értett hozzájuk, tudta őket ápolni. De megjöttek a „felszabadítók”, az összes földet elvették, mindet. A legborzasztóbb az számára volt, hogy a lovakat is elvették - ezt nem tudta feldolgozni, teljesen összeomlott. Térden állva kérte a kolhoz elnököt, hogy legalább gondozhassa a valamikor saját lovait... Emlékszem, hogy ötéves koromban hordtam nagyapámnak az általam rajzolt lovacskákat, ily gyerekes módon próbáltam enyhíteni fájdalmát, bánatát...

Szerk.: És a nemzeti kérdéssel mikor kezdtl foglalkozni?

T. M.: Számomra ez sohasem volt kérdés, ez természetes volt. Én mindig tudtam, hogy ruszin vagyok. Az is tudtam, hogy édesanyám révén félig magyar is vagyok. A kettőt nem tudom szétválasztani...

Szerk.: Beszélgettetek néha ezekről a kérdésekről édesapáddal, az ismert ukrán íróval?

T. M.: Tudod, én írógépem gépeltem apám írásait. 10 kopejkát fizetett nekem egy flekkért. Talán így nevelte munkára saját fiát, gépelni is megtanított...

Szerk.: Bölcs ember volt, két legyet ütött egy csapásra...

T. M.: A „Zsmenyáki” kötet minden párbeszéde ruszinul íródott. Később a szerkesztőségben ukránosították azokat. Apám ezt nagyon nehezen viselte...

Szerk.: Egyszer fültanúja voltam annak, hogy egy ungvári professzor azzal élcelődött, hogy apád nem tudott helyesen írni, és hogy azt helyette megtették a szerkesztőségben...

T. M.: Apám iskolázott ember volt. Senki sem fordította le nála jobban Mikszáth Kálmánt ukránra. Számomra apám mindig nagy tekintélyt jelentett.

Szerk.: Most pedig beszéljünk a múlt század 90-es éveinek elején történetekről. Hogyan kezdődött a ruszin mozgalom a hosszú évek tétlensége után?

T. M.: A Szovjetunió utolsó éveiben részt vettem az „Ukraina” egyesület vezetőségében. Ez az egyesület a külföldiekkel való kapcsolattartással foglalkozott. Egy ízben egy jugoszláviai delegáció látogatott el hozzánk. Kár, hogy már nem emlékszem a nevekre, de volt köztük egy üzletember, tudós lehetett... Akkor hallottunk a ruszin iskolákról, ruszin egyetemi szakról... Azon kezdtük gondolkodni, hogy lehet az, hogy nálunk, egy kicsi ruszin szigeten minden van, nálunk pedig, az anyaföldön semmi!? Mondhatjuk úgy is, hogy magát az ötletet a bácskai delegációval való találkozásunk inspirálta. Ez úgy 1988 végén vagy 1989 elején történt. Ha jól emlékszem, 1989 tavaszán Csucska professzor elkezdte szervezni a Sevcsenko egyesületet, és szorgalmazta, hogy én is vezetőségi tag legyek. Elfogadtam, és már az alakuló ülésen felvettem vidékünk több nemzetiségből álló voltát, az itt élő minden népcsoport jogairól, elsőként megnevezve a ruszint, a magyart és a többi, létszámuk szerint. Felvettem azt is, hogy követelnünk kell az autonómia visszaadását sajátos vidékünk számára, föderáció keretein belül. Erre sokan felbolydultak a teremben, elkezdték kiabálni, hogy mit szólna apám, ha ezt hallana? – Semmit, - mondom. Mert ő is ruszin volt. Természetesen, ez volt az első és az utolsó felszólalásom ilyen emberek között, akik nem ismerik el népemet... az ilyen mentalitást nem lehet egy-két év alatt megváltoztatni. Szabad embereket kell nevelnünk, nem egy generáción keresztül. Nagyon nagy bajt hozott ránk a szovjet éra... az emberek elfelejtették, hogy kik is ők valójában... Nekem szerencsém volt, hogy olyan emberek között éltem, akik még a szovjet idők előtt nevelkedtek.

Szerk.: Nem mindenkinek volt szerencséje intelligens családba születni. Nagyon sok olyan ember volt, aki jobban hitt a szovjet propagandának, mint a saját nagyapjának...

T. M.: Másodszor Kijevben történt, egyik év decemberében, a magyar karácsony előtt, hogy, ugyanabban az évben az „Ukraina” egyesület ülésén az Októberi palotában szót kértem, de nem kaptam. Az ülés végén felálltam és ismét szót követeltem. A szó szoros értelmében felküzdöttem magam az emelvényre és kijelentettem, hogy az egyesület legelőször köteles ruszin nemzeti szekciót is létrehozni, hogy mi is tudjuk fogadni a jugoszláviai, csehszlovákiai, stb. ruszinokkal. Abban az időben már érződött a levegőben a független Ukrajna kérdése, úgy hogy elmondtam azt is, hogy ennek az országnak a jövője csak föderációs formában lehetséges, ahol a ruszinoknak is lenne autonómiájuk. Erről a beszédemről és ruszin nemzetiségi állásfoglalásomról másnap megjelent egy rövid cikk az „Esti Kijev” című újságban. Tudomásom szerint első

alkalommal történt meg az, hogy egy ilyen hivatalos fórumon szó esett a ruszinok létezéséről, az igazságság és saját identitásuk visszaállításával kapcsolatos kívánságukról.

Szerk.: És reagáltak a résztvevők?

T. M.: Borzalmasan. El tudod képzelni. A külföldiekkel kapcsolatot tartó szervezetet közvetlenül és szigorúan ellenőrizték legfelülről. Az ellenőrzés végző iroda tudott mindenről, és mindenkit ellenőrzése alatt tartott. A mai fiatalok ezt nem értik... Attól kezdve mondhatom, nehéz időszak következett az életemben.

Szerk.: De az élet ment tovább.

T. M.: Ha jól emlékszem, 1990 február 17-én összegyűltünk a Kárpátaljai Ruszinok Egyesületének alakuló ülésére. Előtte a kezdeményező csoport ülése volt. Azon részt vett Fodor Sz. és Hrancsák I., Dankanics B., Szlivka B. és más professzorok. Emlékszem, hogy a konyhában írtam az alapszabályt, melynek alapjául az „Ukrajna” egyesület hasonló iratát vettem. Ezt követően, 1991 októberében kinyomtatottuk jogainkat és követeléseinket tartalmazó nyilatkozatot. Nehéz idők jártak akkor. Nem tudtak rám közvetlenül nyomást gyakorolni, de éreztem, hogy a környezetemben sokakra nyomás nehezedett. Emlékszem, eljöttek hozzám az elvbarátaim azzal, hogy írjunk levelet Jelcinnek, kérjük meg arra, hogy segítsen nekünk! Természetesen, ezt nem támogathattam. Lehet, hogy emiatt töltöttem be csak egy évig ezt a tisztséget...

Szerk.: Amikor látod, hogy hová vitték utódaid a ruszin mozgalmat, nem bántad meg, hogy átadtad a tisztségedet másoknak?

T. M.: Én megtettem, amit tudtam. Magamra vettem a tüzet, ez volt a küldetésem.

Szerk.: Már több mint 20 év eltelt, sok minden megváltozott. Immár 20 éve itt élsz Magyarországon.

Tudom, hogy elvégezted a Kijevi Építészeti Főiskolát. Építésként mit sikerült alkotnod a Szovjetunióban?

T. M.: Nem sokat. Abban a rendszerben nagyon nehéz volt működni, és nem csak társadalmi munkán. Csak itt, Magyarországon valósíthattam meg szakmai ambícióimat. Sok tervet sikerült kiviteleznem. Némelyikkel nem bűn dicsekedni sem, például, a budapesti régi Váci utcán van egy általam tervezet épület.

Szerk.: 10 évig Ungvár főépítésze voltál. Mit sikerült véghezvinned? Volt-e valami, amit nem engedélyeztél megépíteni? Amint a mai Ungvárra tekintünk, ez sem elhanyagolható szempont...

T. M.: Nem hagytam, hogy panelházakat építsenek a Munkácsi utcában, a központi részen korlátoztuk a többemeletes házak építését: csak egyedi tervezésű, maximum öt emeletes, cseréptetős házak építését engedélyeztük.

Szerk.: És végezetül, térjünk vissza a ruszin témáinkhoz. Hogy zajlik egy magyarországi ruszin élete?

T. M.: Írogatok. Nyolc évvel ezelőtt elkezdtem „játszadózni” a Hodinka Antal által összegyűjtött szavakkal (Udvari Istvántól kaptam ajándékba a „Glaholnicáját”). Nagyon szeretném újra kiadni apám írásait, de már a mi nyelvünkön, ruszinul. Néha találkozik kárpátaljai vidékeinkről – Técsőről, Husztról, stb. - származó fiatalemberekkel. Ott jobban megmaradtak az autentikus emlékek. Úgy örülök, mintha fiatal önmagammal találkozni. Úgy tűnik, még nem veszítettünk el mindent.

Szerk.: Nagyon szépen köszönöm a beszélgetést.

- ly

Fordította: **Tudlik Ferencné**

Boldogkővára

Boldogkővára Magyarország északkeleti részén, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található 1100 főt számláló kis község, hazánk egyik gyöngyszeme.

1883-ban magyar-rutén mezővárosként említették. A ruszin őslakosságot igazolják a régi utcanevek: Rigócz, Czerkósor, Cserák és családnevek: Husztek, Spisák, Dvorák, Pamula....

A település legnevezetesebb építménye a vár. A tatárjárás után, 1282-ben épült.

A községben három Egyházat tartanak nyilván: római-, görögkatolikus és református.

Legkorábban a görögkatoli-

kusság alakult ki. 1660-64 között az őslakosok már templomot építettek. A környéken itt található a legkorábbi anyakönyvi kivonat (1728-tól Halotti anyakönyv, 1832-től Házassági anyakönyv). A tűzvész sajnos az ősi templomot és annak utódját (1700-as évek) hamuvá tette. A mai templom 1745-1762 között épült.

Nehéz volt működnie a görögkatolikus Egyháznak, hiszen nem volt kegyura. A hívek önerőből, csodálatos összefogással építették fel templomukat. Az utóbbi években kívül-belül teljesen megújult, megszépült.

Hornyák János parochus 1982-

től szolgálja a boldogkőváraljai és a környékbeli híveket.

A templom mellett található a Parókia, melyet az 1600-as években építettek, fekete kőből.

Itt született 1882. június 29-én Dr. Beszkid Miklós, a XX. század első felének nagy ruszin ébresztője, teológus, történész és író. Szülőföldjének, valamint a ruszin népnek történetét tárgyaló művei nagyon értékesek. A múlt eseményeinek minél teljesebb, hűségesebb közlésével arra törekedett, hogy a szinte néma és sötét 1000 év után a Kárpát-medencében élő ruszinok világosan lássanak.

„Sötét, néma 1000 éves éjszaka után keljen végre fel a nap, és ragyogó sugaraival világítson meg, tegye láthatóvá a ruszinok igazi múltját.” (Dr. Beszkid Miklós)

2003-ban Beszkid Miklós születésének 120. évfordulója alkalmából a Parókia falán emléktáblát helyeztek el.

Csak azok nézhetnek bátran előre a jövőbe, akik tisztelik múltjukat. Az ünnep alkalmából itt rendezték meg a XVII. Nemzetközi Ruszinisztikai Konferenciát, melyen több külföldi vendég is jelen volt. Külön nagy tisztelettel üdvözlötték Mgr. Beszkid Gábort Eperjesről, aki Beszkid Miklós leszármazottja. A Ruszin Kutató Intézet igazgatója, a Ruszin Hírlap főszerkesztője is együtt ünnepelt a helyiekkel.

Azóta minden évben június 29-én, méltó emléket állítva a sokoldalú ruszin személyiségnek, ünnepélyes Szent Liturgiában közösen imádkoznak a hívek az elhunyt lelki üdvéért. Utána mécses gyújtásával, koszorú elhelyezésével fejezik ki tiszteletüket.

A ruszinság azóta is lelkes, összekovácsolt kis

közösség. Az ősök tiszteletét szem előtt tartva, évente több rendezvényt szerveznek. A hagyományos búcsú-ünnep szeptember 8-án (Kisboldogasszony napján) van. Ezekre a felemelő hálaadásokra, az ősi ruszin szellemiség felébresztésére, neves meghívott vendégek érkeznek. Az ősi ruszin hagyományokat ápolva hűen őrzi a görögkatolikus Egyház az ősi szertartásokat (víz-, gyertya-, búzaszentelés). A húsvéti feltámadási szertartás, a gyertyafényes körmenet hajnalban csodálatos érzéseket ébreszt minden jelenlévő lelkében. Szent János napján (június 24.) a színes gyógynövény-csokrok szinte megszólalnak: „Én Istenem, köszönöm, hogy gyógyíthatok!” A megszentelt virágok, növények hazavitelével a megfáradt emberek a békét, nyugalmat viszik otthonaikba. A békét, a nyugalmat, melyre a ma emberének igazán nagy szüksége van.

Költözzön hát mindannyiunk szívébe béke, szeretet és nyugalom!

Hornyák János
boldogkőváraljai parochus

Kiadja
az Országos Ruszin Önkormányzat
Felelős kiadó: Gircz Vera

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Káprály Mihály - felelős szerkesztő
Szónoczký János Mihály - főszerkesztő
Pernye-Klamár Sára - szerkesztő
Szkiba Irén - szerkesztőségi titkár
A szerkesztőség címe:
1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.
Tel./Fax: (06-1) 468-2636
E-mail: ruszin.onkormanyzat@gmail.com
http://ruszin.com

Nyomdai munkálatok: Koverell Kft.
A lapban megjelent cikkek bármilyen felhasználásánál
a „Ruszin Világ”-ra hivatkozni kell.

Появлення новинки пудпоровали: Вседержавное Русинське Самосправованя, Вседержавное Общество Русинської Інтелігенції імені Антонія Годинки, Общество за Культуру Карпатського Регіона, Общество Русинської Культури і Общество Русинув / Рутенув Мадярицины.

A lap az Országos Ruszin Önkormányzat, a Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmiségi Közhasznú Egyesület, a Kárpátok Régió Kultúráért Közhasznú Egyesület, a Ruszin Kulturális Egyesület és a Magyarországi Ruszinok /Rutének/ Országos Szövetsége támogatásával jelenik meg.

ISSN: 1785-1149

Egy példány eladási ára: 600 Ft.

Выдає:
Вседержавное Русинське Самосправованя
Отвіталний видавател: Віра Гіріц

Члены редакції:
Др. Михайл Капраль - отвіталний редактор
Янош Мигаль Соноцкі - главный редактор
Шара Перне-Кламар - редактор
Ірина Скиба - секретарь
Адрес редакції:
1147 Будапешт, уліця Дярмат 85/б.
Тел./Факс: (06-1) 468-2636
E-mail: ruszin.onkormanyzat@gmail.com
http://ruszin.com
Друк: Koverell Kft.

При передрукуванні посилати ся на “Русинський Світ”